

ADMB513 Самостоятелна работа
към курс **ADMB 503 Публични финанси**

АКЦИЗИ

АВТОР: ХРИСТИАН ЮРИЕВ ДАСКАЛОВ
ФАК. НОМЕР 44967

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
2. БЪЛГАРИЯ – ПРАВНА И ФАКТИЧЕСКА ПОСТАНОВКА НА АКЦИЗИТЕ.....	5
3. ДАНЪЧНА ОСНОВА И ЗАПЛАЩАНЕ НА АКЦИЗИ.....	9
4. СЪБИРАНЕ И КОНТРОЛ.....	11
5. ЕВРОПЕЙСКИ РАЗПОРЕДБИ И ИЗИСКВАНИЯ.....	13

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Акцизът, макар и загубил част от позициите си във все по-глобализиращия се свят на „търговия без граници“, е един от основните и най-потребни видове косвени данъци. Този тип данъци се наричат косвени, защото данъка се начислява и внася в бюджета от предприятията, които произвеждат или внасят отделни видове стоки, съгласно националното законодателство, но в действителност - платец на тези данъци е крайният потребител на обложените с косвени данъци стоки, който понася финансовата тежест, калкулирана от производителя в крайната цена. Или с други думи – **данъчното бреме се прехвърля на крайния потребител**, по ред причини, които ще разгледам по-нататък в доклада, и това е методът на функциониране още от 17-ти век насам – с всичките си плюсове, минуси и несъвършенства.

Но преди всичко – принципните предпоставки... Какво представлява косвеното облагане? - при него наблюдаваме прехвърляне на данъчното бреме от вносителя на данъка в бюджета, към крайния потребител/консуматор на обложените стоки (и услуги). Това прави този данъчен инструмент предпочитана форма за осигуряване на възможно повече бюджетни приходи във всички държави с развита пазарна икономика. ¹

Косвените данъци са регресивни по отношение на доходите и в този смисъл те могат да се разглеждат като не до там социални. Тоест, индивидите с по-ниски доходи плащат относително по-голям данък, в сравнение с онези,

---

¹ Степента на развитие на пазарната икономика е необходимо уточнение, което трябва да бъде направено, що се отнася до степента на успех при прилагането на косвеното данъчно облагане - и от гледна точка на потребителското търсене от една страна, и нивата и др. количествени измерители на предлагането от др. страна, и от гледна точка на събираемостта на акцизите и уквиването на част от дължимите стойности, въз основа на редица форми на манипулация от страна на производители, контрабанда и др.

които получават по-високи доходи. От друга страна, косвените данъци имат и не малко предимства, което ги прави предпочитани от правителствата. Тези предимства се изразяват в следното:

- предимства за държавата: по-рентабилни са - събират се по-лесно и контролируемо, посредством по-малко съпътстващи разходи; осигуряват ритмични постъпления в държавния бюджет;
- предимства за потребителите: по-лесно поносими са - не създават социално напрежение, тъй като данъкът остава „скрит“ зад цената на стоките и услугите; плащат се тогава, когато данъкоплатците са реални потребители на стоките и услугите;

Акцизите, по-специално, са наречени още „данъци на греха“. Както Адам Смит пише: „Мотив за използването на акцизите трябва да бъде само стремежът да се ограничи потреблението на вредни за здравето, морала и разточителни стоки и услуги“. В тази насока, и днес, мотивите за облагането на отделни стоки и услуги могат да бъдат както фискални – за осигуряване на приходи за бюджета и икономически - за регулиране на цените за постигане на определени икономически резултати (стимулиране или ограничаване на едни или други производства и дейности), така и социални – за ограничаване и регулиране на производството и търговията с определени стоки и услуги, като например вредните за здравето стоки или утежняване потреблението на богатите, или заможни социални групи и слоеве на населението чрез облагане на „люксовата консумация“.

2. БЪЛГАРИЯ – ПРАВНА И ФАКТИЧЕСКА ПОСТАНОВКА НА АКЦИЗИТЕ

В България, след масивна политическа и икономическа преустройство, през 1948 г. акцизът е отменен и е включен в състава на данъка върху оборота. Акцизите са възстановени от началото на 1988 г. , прилагайки се успоредно с данъка върху оборота. С въвеждането на ДДС от началото на 1994 г. се прилагат и нови акцизи, адекватни на заменилия данъка върху дохода – данък добавена стойност. От 2006 г. насам въведеният тогава - Закон за акцизите, е заменен с новия Закон за акцизите и данъчните складове (ЗАДС). Този закон е до някъде иновативен, тъй като прилага някои сравнително нови за българското законодателство постановки по отношение администрирането и контрола на акцизите. Първата постановка е свързана със **синхронизирането на тази част от законодателството със европейското такова**, а втората – с **основополагащата роля на митническите служби по администрирането и контрола на акцизите**. И двете постановки ще бъдат разгледани нататък в доклада.

Законът за акцизите и данъчните складове дава легална дефиниция на производството на акцизни стоки, което най-общо включва: *всякакъв вид обработка или преработка, включително смесване, на всякакъв вид суровини, материали или продукти, в резултат на което се получават или опаковат акцизни стоки.*

Основно изискване на закона е производството на трите групи акцизни стоки – **алкохол и алкохолни напитки, както и на тютюневи изделия и енергийни продукти**, да се извършва само в данъчен склад. "Данъчният склад" е мястото, където се произвеждат, складират, получават и изпращат акцизните стоки под режимна отложено плащане на акциз² от лицензиран

---

² Режимът отложено плащане на акциз представлява съвкупност от правила, приложими за производството, складирането и движението на стоки при отложено плащане на акциза. При този режим временно се отлага облагането с акциз на стоки при тяхното производство на територията на страната или при внасянето им на тази територия. Отложеното

складодържател³ в съответствие с разпоредбите на закона. Предвидено е в данъчен склад да могат да бъдат складиращи акцизни стоки, които са произведени в същия данъчен склад или са внесени и са придобили митнически статут на местни стоки, т.е. за които са заплатени митните сборове, както и стоки, които са транспортирани под режим отложено плащане на акциз от друг данъчен склад. Складиране в данъчен склад се допуска само за акцизни стоки, които са собственост на лицензиращия складодържател или на лице вложител, което е регистрирано по Закона за данък върху добавената стойност. Основното изискване при складирането е лицензиращият складодържател да складира стоките, като ги разграничава по видове и вложители, включително да разграничава стоките, за които е заплатен или не е заплатен акциз.

За целите на контрола, който държавата осъществява е въведено изискването към производителите на всякакъв вид акцизни стоки да използват в производствения процес средства и процедури за измерване, съобразени със изискванията на Закона за измерванията. Специфичните изисквания и контролът върху тези средства се определят с акт на министъра на финансите, което в съчетание със ЗИ осигурява проследимост, точност и достоверност на данните, касаещи акцизните стоки и тяхното производство.

Основното изискване при движение на акцизни стоки под режим отложено плащане на акциз е стоките задължително да се съпровождат от

плащане на акциз не се отнася до другите данъчни задължения на данъчно задълженото лице, т.е. заплащането на възникналите задължения за мита, ДДС и други публични вземания не се отлага при прилагането на този режим.

³ За да придобие статут на лицензиращ складодържател, лицето трябва да отговаря на определени в закона условия и изисквания. Целта на тези императивни норми е да се гарантира правилното прилагане на режима и да се защитят финансовите интереси на държавата. Лицензиращ складодържател може да бъде само търговец по смисъла на Търговския закон. Включени са и стандартните изисквания към лицата, развиващи търговска дейност - да не са в производство по несъстоятелност или ликвидация, да нямат ликвидни и изискуеми публични задължения, както и да не са извършвали тежки или повторни нарушения на данъчното или митническото законодателство. Специфично изискване за нуждите на акцизния контрол е лицата да използват автоматизирани системи за отчетност, които да позволяват извършването в реално време на контрол на суровините, произведените или складиращите акцизни стоки, както и да гарантират, че лицето е в състояние да изпълнява изискванията за режима.

придружителен административен документ. Този документ се издава в пет екземпляра от лицензиращия складодържател-изпращач или от титуляра на режим допускане за свободно обръщение. Основната роля на придружителния административен документ е да се контролират и идентифицират акцизните стоки, които са в движение под режим отложено плащане на акциз, както и да се удостовери прехвърлянето на задължението за дължимия акциз от лицензиращия складодържател - изпращач, който е отговорен за него по време на движението на акцизните стоки, към лицензиращия складодържател - получател при получаването на стоките в неговия данъчен склад.

Изключение от правилото относно местата за производство и производствените критерии и изисквания, свързани с тях, е предвидено единствено за производството на ракия в регистрирани специализирани малки обекти за дестилиране, а също така също и за собствено производството⁴ на вино и други ферментирани напитки от плодове и грозде. Но дори и специализираните малки обекти за дестилиране и обектите за винопроизводство на малки винопроизводители подлежат на задължителна регистрация при условия и ред, определени в закона.

Изключение също така има предвидено в закона и за енергийните продукти, за които не са определени акцизни ставки - моторни горива или горива, използвани за отопление и битови нужди. Това обаче се явява една от основните предпоставки за корупция и измами с акцизи, тъй като често горива, предназначени за търговия се представят и оформят документално от производители/вносители или търговци като такива за битови нужди или отопление и доказването на подобен род измами, въпреки предвидените от закона и властите процедури – като технически спецификации на горивото, е трудно за реализация и въпрос на професионализъм и строг контрол от митническите власти.

---

⁴ *Предназначени само за лично потребление на физическо лице или на неговото семейство, в описани максимално допустими количества.*

В закона се запазва изискването производителите и вносителите на тютюневи изделия и на алкохолни напитки (бутилирани) да осигурят поставянето на акцизен бандерол върху потребителската опаковка (бандеролът е по-стара форма на изплащане на акцизите). Бандеролът - наречен „бандеролен знак” или „стикер”, представлява характерна лента с изписани трайни знаци и по своето същество е типична „държавна ценна книга”, което обуславя правните последствия при неговата фалшификация или манипулация.

Само лицензираните производители и търговци-вносители имат право да закупуват бандероли. Те се издават от Министерството на финансите по утвърдени проекти и се закрепват върху опаковката на изделията, подлежащи на облагане с акциз, по начин, по който не е възможно отварянето на опаковката без да се разкъса самия бандерол. Всеки стикер има определени реквизити: *серия, номер, символ и цена* (при тютюневите изделия) и свидетелства за платен акциз. Данъчно-задължените лица водят аналитична отчетност за движението на бандеролите и ги продават само на лицензирани търговци за търговия на дребно. При внос на тютюнови изделия се изисква те да бъдат облепени с бандероли. Продажбата им се извършва от териториалните данъчни подразделения на предварителната заявка, която се удовлетворява в срок от 60 дни. След закупуването му, бандеролът не може, по никакви обстоятелства, да бъде предмет на последваща сделка. Неоползотворените стикери се връщат по специален ред на Министерството на финансите. Продажбата или задържането на склад на акцизни стоки без бандерол, както и продажбата на стоки със стар бандерол, според въведените промени и свързаните с тях изисквания и срокове, представлява престъпление и административно нарушение според законодателството на Република България.

Производителите и вносителите на алкохол и цигари са задължени предварително да закупят от данъчните органи бандероли и да облепват с тях кутиите и бутилките след излизането им от производство - за продажба или при внос.

3. ДАНЪЧНА ОСНОВА И ЗАПЛАЩАНЕ НА АКЦИЗИ

Доминиращата форма за облагане с акцизи е облагането на крайни готови изделия и някои услуги, макар че в практиката съществуват и др. форми – облагане на обработваеми земи и др.

За всеки вид акцизна стока, съобразно класификацията, се определя съответната данъчната основа за облагане с акциз. Що се отнася до акцизните ставки в Закона за акцизите и данъчните складове е възприет подходът от директивите за ставките на ЕС, като ставките са определени чрез съотнасяне с категориите и дефинициите на акцизните стоки, подробно развити в закона, за разлика от стария Закон за акцизите, където ставките и видовете акцизни стоки се определяха в Тарифа за акцизите към закона.

Важен момент в закона, що се отнася до облагането, е и въвеждането на диференцирани ставки за енергийните продукти. Въведени са намалени акцизни ставки върху моторните горива, използвани за селско и горско стопанство, за овощарски и рибовъдни дейности, за стационарни мотори и извън-пътни превозни средства. В списъка по тази група, с намалени акцизни ставки са включени следните горива: газьол, керосин, природен газ и биодизел. Заложени са и намалени акцизни ставки върху горивата, използвани за отопление и битови нужди - газьол, тежки горива, керосин, втечен нефтен газ и природен газ.

С настоящия закон е въведен нов ред за определяне и заплащане на акциза, различаващ се от предходните разпоредби. Настрани от случаите при които наблюдаваме внос на стоки, акцизът се начислява от лицензиарния складодържател (или от регистрираното лице) на датата, на която той е станал дължим, чрез издаване на специфични данъчни документи - акцизен данъчен документ или известие към акцизен данъчен документ. Начисленият по този ред акциз за съответния данъчен период (едномесечен, съвпадащ с календарния месец) се декларира от лицензиарния складодържател

посредством подаване на акцизна декларация. Документът се подава в 14-дневен срок от изтичането на данъчния период, за който се отнася, а дължимият акциз се внася в същия срок по сметката на компетентното митническо учреждение.

Законът обуславя да не се облагат с акциз определени енергийни продукти, използвани за определени стопански нужди от лица - крайни потребители - за въздухоплавателни и плавателни средства (освен ако не се използват в частни развлекателни полети и плаване, за впръскване в доменни пещи с цел химическа редукция, както и за производството на топлинна или електрическа енергия.) Освобождаване по този член може да се прилага само от лица, за които от Агенция "Митници" са издадени удостоверения за освободени от акциз крайни потребители.

Възможност за освобождаване или възстановяване на акциз по отношение на лицензираните складодържатели е предвидена и в случаи на унищожаване на акцизни стоки под административен контрол, загуби от естествени фери и технологичен брак в допустими норми и количества. Предвидено е и възстановяване на платен акциз в случай на износ на акцизни стоки, съгласно Закона за митниците.

Важно е да се отбележи, че акцизът се начислява, бидейки включен в цената на посочените стоки и/или услуги само веднъж, т.е. еднократно, независимо от броя на оборотите, които те извършват на свободния пазар.

4. СЪБИРАНЕ И КОНТРОЛ

Законът за акцизите и данъчните складове (ЗАДС) определя акцизът да се администрира изцяло от митническата администрация, включително - функциите по контрол на акцизни стоки, произведени на територията на страната, както и тези с режим на отложено плащане. По отношение на лицата контролът включва проверки на лицензирани складодържатели, на регистрираните по закона лица, на освободените от акциз крайни потребители, както и на всички други лица, извършващи дейности с акцизни стоки. Производствата по установяване, обезпечаване и събиране на задълженията за акциз се прилагат съгласно разпоредбите на Данъчния процесуален кодекс, а осъществявайки тези правомощия митническите органи имат правата и задължения на данъчни органи.

За ефективното осъществяване на контрол митническите органи разполагат с редица специални правомощия, като правото да инсталират технически устройства за контрол върху движението и използването на акцизните стоки, вземането на проби от горивото в резервоарите на моторни превозни средства при специализирани или регулярни проверки и др. Контролът може да се осъществява чрез физическа проверка на количеството и другите данни и показатели, както и чрез проверка на счетоводната и търговска документация на лицата, и не на последно място – чрез контрол и мониторинг на компютърните информационни системи.

За всички тези изисквания и процеси по-специално следи Дирекцията „Акцизи“, която е част от специализираната администрация на Агенция „Митници“. Нейните функции се състоят в следните точки:

1. участва в разработването на политиката относно осъществяване контрола на територията на страната върху производството, складирането, движението и облагането на акцизните стоки;

2. изработва или участва със свои представители в изработването на проекти на нормативни и вътрешноведомствени актове, свързани с облагането и контрола на акцизните стоки;
3. осъществява координация, наблюдение и надзор върху дейността на митническите учреждения по прилагане на нормативните и административните актове, свързани с компетенциите на дирекцията;
4. ръководи методически и подпомага митническите учреждения в областта на акцизите;
5. предоставя информация относно прилагането на нормативните и административните актове, свързани с компетенциите на дирекцията;
6. изготвя проекти на решения за прилагане на нормативните и административните актове, свързани с компетенциите на дирекцията;
7. участва в провеждането на работни срещи, дискусии и други по въпроси, свързани с компетенциите на дирекцията;
8. участва в дейността на работните органи към институциите на Европейския съюз съобразно компетенциите на дирекцията;
9. събира и обменя информация с други държавни органи;
10. събира и обменя информация с компетентните служби по акцизите на държавите - членки на Европейския съюз;
11. подпомага директора на агенцията при издаването на лицензи за управление на данъчни складове;
12. води регистрите по Закона за акцизите и данъчните складове;
13. осъществява централизирано управление на бандеролите;
14. оказва съдействие в дейността по квалификация на митнически служители и търговски оператори.

5. ЕВРОПЕЙСКИ РАЗПОРЕДБИ И ИЗИСКВАНИЯ

Европейското законодателство в сферата на акцизите е в голяма степен възприето заради създаването на вътрешен пазар от началото на 1993г., с премахването на митниците на границите между страните-членки на Общността. Приходите от акцизите в Европейския съюз влизат като приход в бюджета на съответната страна членка. Всяка страна запазва автономността на вътрешното си законодателство, но Европейският съюз налага определени изисквания към това законодателство и го задълбочава, синхронизирайки го в неговите опорни точки.

Едно от най-важните изисквания е задължителното налагане на акцизи за определени стоки. Тези акцизи не трябва да са по-ниски от минималните нива приети в директивите на Европейския съюз. Структурата на акцизите също търпи хармонизиране и оеднаквяване, има изисквания към производителите, движението, складирането и контрола върху акцизните стоки.

Българският Закон за акцизите и данъчните складове е разработен в съответствие с поетите при затварянето от Република България на преговорна глава 10 “Данъчна политика” ангажименти да бъдат възприети достиженията на правото на ЕО в областта на акцизите, които се базират на следните основни принципи:

- предмет на задължително облагане с акциз от всички страни-членки на ЕС са тютюневите изделия, алкохолът и алкохолните напитки, енергийните продукти и електрическата енергия, произведени на територията на ЕС или внесени от трети страни;⁵

---

⁵ От българското законодателство отпаднаха текстовете за акциз върху кафето и автомобилите. Това бе независимо решение на българския законодател, макар и старите постановки да не бяха в разрез с въвеждането на изискванията на европейското законодателство.

- хармонизирана структура на акциза (предметен и териториален обхват, понятия, данъчна основа за облагане с акциз, освобождаване от облагане с акциз);
- минимални размери на акцизните ставки по видове акцизни стоки;
- производството, движението, складирането и контролът на акцизните стоки се извършва под режим отложено плащане на акциз.

Основните директиви на ЕС в областта на акцизите, чрез които се реализират посочените принципи, са:

- Хоризонтална (системна) директива 92/12/ЕЕС - това е основната директива, която регламентира общите правила за производство, складиране, движение и контрол върху акцизните стоки под режим отложено плащане на акциз. Тази директива представлява обща рамка и съдържа принципите и правилата за гарантиране на свободното движение на акцизните стоки на територията на Общността при упражняване на адекватен административен контрол.
- Структурни директиви - тези директиви дефинират продуктите и ги разделят в категории за целите на облагането с акциз:
  - относно тютюневите изделия;
  - относно енергийните продукти и електрическата енергия;
  - относно алкохола и алкохолните напитки.

Ето и пълният списък на документите, достъпни за заинтересуваните лица от сайта на Европейската комисия:

ДИРЕКТИВА 2003/96/ЕО НА СЪВЕТА от 27 октомври 2003 година относно реструктурирането на правната рамката на Общността за данъчно облагане на енергийните продукти и електрическата енергия

ДИРЕКТИВА 2003/30/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА от 8 май 2003 година относно насърчаването на използването на биогорива и други възобновяеми горива за транспорт

ДИРЕКТИВА 92/84/ЕИО НА СЪВЕТА от 19 октомври 1992 година относно сближаването на акцизните ставки на алкохола и алкохолните напитки

ДИРЕКТИВА 92/83/ЕИО НА СЪВЕТА от 19 октомври 1992 година относно хармонизиране на структурата на акцизите върху алкохола и алкохолните напитки

ДИРЕКТИВА 92/12/ЕИО НА СЪВЕТА от 25 февруари 1992 година относно общия режим за продукти, подлежащи на облагане с акциз, и държането, движението и мониторинга на такива продукти

ДИРЕКТИВА НА СЪВЕТА от 10 юни 1991 година относно предотвратяване използването на финансовата система за изпиране на пари

РЕГЛАМЕНТ (ЕИО) № 2658/87 НА СЪВЕТА относно тарифната и статистическата номенклатура и Общата митническа тарифа

РЕГЛАМЕНТ (ЕИО) № 3037/90 НА СЪВЕТА от 9 октомври 1990 година относно статистическата класификация на икономически дейности в Европейската общност

РЕГЛАМЕНТ 3199/93/ЕО НА КОМИСИЯТА от 22 ноември 1993 година относно взаимното признаване на процедурите за пълното денатуриране на алкохол за целите на освобождаването от акциз

Използвани източници:

- *Закон за акцизите и данъчните складове;*
- *Закон за изменение и допълнение на Закона за акцизите и данъчните складове;*
- *Правилник за прилагане на Закона за акцизите и данъчните складове;*
- *Интернет страниците на Министерството на Финансите и Агенция „Митници”*
- *Лекции по „Публични финанси”, АДМВ 503*